

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 658.14

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бондарчук Н.В., Педько А.С.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В статті здійснено контент-аналіз поняття «фінансово-економічна безпека». Обґрунтовано необхідність системного підходу до формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства, яка має бути спрямована на захист інтересів власників та працюючих в процесі фінансово-господарської діяльності малого підприємства. Розроблено механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки, який є складовою частиною механізму управління діяльністю підприємства та відображає взаємозв'язок і взаємодію між окремими процесами господарської та фінансової діяльності. Основне призначення запропонованого механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки малого підприємства полягає у створенні і реалізації відповідних умов, які забезпечують економічну безпеку підприємства.

Ключові слова: мале підприємство, фінансово-економічна безпека, механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна безпека підприємства займає важливе місце в діяльності кожного підприємства, особливо у сучасних найскладніших умовах. Фінансово-економічна безпека залежить від безлічі факторів, що виникають як всередині підприємства, так і за його межами. Забезпечення фінансової безпеки можливо лише тоді, коли на підприємстві розробляється і реалізується взаємопов'язаний процес управління пасивами, активами і ризиками. Для забезпечення безпеки функціонування сучасних господарюючих суб'єктів слід сформулювати програму раціонального і ефективного використання їх фінансових ресурсів, а також приділити достатньо уваги управлінню фінансовими ризиками, що дозволить уникнути прийняття неадекватних управлінських рішень.

Світовий і вітчизняний економічний досвід свідчить про необхідність створення такої моделі забезпечення фінансово-економічної безпеки малого підприємства, яка була б стійкою до фінансових ризиків і активно стимулювала соціально-економічний розвиток господарюючого суб'єкта. Окрім того, забезпечення фінансово-економічної безпеки малого підприємства є не лише головним фактором ефективного його функціонування і стратегією середньострокового розвитку, але і також запорукою безпечного функціонування регіонів і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади фінансово-економічної безпеки досліджували багато вчених. Свій науковий доробок у розвиток теорії фінансово-економічної безпеки, організації системи управління фінансово-економічною безпекою, методів та засобів взаємодії з іншими складовими безпеки внесли такі вчені: Л. Абалкін, О. Барановський, І. Бланк, Л. Біркев, І. Бінько, М. Білик, Т. Васильців, Е. Гудвін, В. Геєць, О. Грунін, К. Девіс, А. Козаченко, Т. Лоурі, А. Ляшенко, Б. Мізюк, В. Мунтіян, О. Новикова, В. Пономарьов, В. Сенчагов, В. Шликов, Й. Шумпетер, Л. Шемаєва, А. Шаваєв та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні результати проведених досліджень, неузгодженими залишаються питання щодо розробки і впровадження оптимального та ефективного механізму забезпечення функціонування фінансово-економічної безпеки малих підприємств.

Формулювання цілей статті. Завданнями статті є теоретичне обґрунтування сутності фінансово-економічної безпеки малих підприємств та розробка механізму її забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансово-економічна безпека підприємства є базовим, основоположним елементом, який сприяє забезпеченню загальної фінансово-економічної безпеки як держави, регіону так і окремого підприємства, що дозволяє забезпечити гармонізацію інтересів усіх ланок фінансової системи і досягти зниження фінансового ризику.

Фінансово-економічна безпека відіграє значну роль у функціонуванні будь-якого господарюючого суб'єкта, особливо в нестійких умовах їх функціонування, яка виражається у проведенні наступних заходів:

- виконання цілей і досягнення поставлених завдань підприємства;
- доступ до економічних ресурсів і ринків;
- забезпечення достатнього рівня ефективності фінансово-економічної діяльності;
- створення передумов до стійкого розвитку;
- захищеність від зовнішніх та внутрішніх загроз та небезпек.

Існує багато наукових поглядів щодо сутності поняття фінансово-економічна безпека. Але наше завдання дослідити що таке фінансово-економічна безпека з позиції оптимального управління розвитком малого підприємства.

Так, Подольчак Н.Ю. вважає, що під фінансово-економічною безпекою слід розуміти захищеність потенціалу підприємства в різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, можливість протистояти небезпеці

руйнування її оргструктури і статусу, а також перешкодам у досягненні цілей розвитку [8].

Варналій З.С. під фінансово-економічну безпеку розуміє: «фінансово-економічна безпека – це результат комплексу складових, орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів» [3].

Мойсеєнко І.П. та Марченко О.М. поняття фінансово-економічної безпеки підприємства визначають як: такий його фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [7].

Якубенко Ю.Л. зазначає, що «фінансово-економічна безпека малого підприємства – це такий фінансово-економічний стан, який сприяє забезпеченню захищеності його фінансово-економічних інтересів від негативних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища та створення необхідних фінансово-економічних умов для безперервної успішної діяльності та стійкого розвитку підприємства» [10].

Отже, поняття фінансово-економічної безпеки малого підприємства є складним і потребує комплексного системного підходу до розуміння його сутності і створення ефективної системи управління. Економічний зміст поняття «фінансово-економічної безпеки малого підприємства» обумовлює застосування комплексного підходу до формування та реалізації фінансово-економічної безпеки малого підприємства, яка має бути спрямована на захист інтересів власників і власників бізнесу в процесі його фінансово-господарської діяльності.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки малого підприємства нерозривно пов'язане з формуванням і ефективним функціонуванням системи моніторингу його фінансово-господарської діяльності. Інформаційно-аналітична система, що включає актуальну інформацію про зміни зовнішнього і внутрішнього середовища бізнесу, обґрунтовує прийняття своєчасних і ефективних управлінських рішень, сприяє формуванню стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

В процесі проведення моніторингу слід звернути увагу на наступні складові: внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на діяльність малого підприємства, існуючі та можливі загрози, цілі та завдання, які ставить перед собою підприємство. На підставі отриманих даних оцінюється стан фінансово-економічної безпеки підприємства. Існує декілька методів кількісного оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства:

- індикаторний – полягає у встановленні рівня економічної безпеки в результаті порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами;

- ресурсно-функціональний – передбачає визначення рівня економічної безпеки за допомо-

го оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів;

- програмно-цільовий підхід – базується на інтегруванні показників, які визначають рівень економічної безпеки на основні методів експертних оцінок;

- похідна на основі теорії економічних ризиків – полягає у визначенні збитку, що порівнюється з величиною прибутку, доходу та майна [2].

Слід констатувати, що нині існує багато різних підходів щодо оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємств. Дослідження різних підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки малого підприємства показало, що, незважаючи на досить широкий перелік показників, їх характеристика не враховує вплив таких зовнішніх факторів як інфляція, динаміка ринку, доступність зовнішнього фінансування. Вважаємо за доцільне при розрахунку рівня фінансово-економічної безпеки малого підприємства враховувати наступні показники:

- індикатори які враховують внутрішні фактори: коефіцієнт внутрішньої ліквідності; коефіцієнт оборотності капіталу; частка власних оборотних засобів у покритті запасів; рентабельність капіталу;

- індикатори, які враховують зовнішні фактори: доступність зовнішнього фінансування, співвідношення рентабельності капіталу та інфляції; аналіз ринку, на якому працює підприємство, рівень надійності економічних контрагентів підприємства.

Тобто оцінка фінансово-економічної безпеки малого підприємства повинна ґрунтуватися на врахуванні ефективності використання капіталу.

Моніторинг фінансово-господарської діяльності підприємства направлений на прийняття ефективних управлінських рішень, які забезпечують підприємству фінансово-економічну безпеку в сучасних мінливих умовах існування.

Одним із найважливіших елементів системи фінансово-економічної безпеки малого підприємства є формування механізму її забезпечення. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт для досягнення цілей безпеки і розв'язання завдань, які стоять перед нею. Використовувані сили і засоби, як правило, поділяють на кілька груп: фінансові, кадрові, організаційні, технічні, інформаційні, правові, інтелектуальні тощо. З їх допомогою вирішуються завдання по забезпеченню фінансово-економічної безпеки малого підприємства.

Створення механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства має враховувати:

- специфіку підприємства (структура, напрям діяльності підприємства, його розміри та стратегія розвитку);

- рівень проникнення в глобальний інформаційний простір (використання програмного забезпечення і сервісів мережі Інтернет);

- умови функціонування підприємства (зовнішнє і внутрішнє середовище);

- необхідність своєчасного і чіткого виконання запланованих дій, спрямованих на адекватну реакцію на існуючі та можливі загрози;

- планування та розробка стратегій і рішень;

- оптимальний розподіл і використання ресурсів;

- застосування вже існуючих засобів фінансово-економічної безпеки;
- постійний контроль і корекція діяльності підприємства, процесу формування його фінансово-економічної безпеки [9].

Основними характеристиками фінансово-економічних інтересів малого підприємства є такі:

- спрямовані на забезпечення достатнього обсягу матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, що є об'єктивною необхідністю для ведення ефективної господарської діяльності;
- їх структура містить об'єкт, тобто на що спрямований інтерес, і суб'єкт – хто конкретно має цей інтерес;
- проявляються в господарській діяльності підприємства і забезпечуються завдяки використанню певних фінансових інструментів (технологій);
- зміст фінансово-економічного інтересу підприємства характеризується наявністю основної мети діяльності та способів її досягнення (набір відповідних інструментів, методів чи моделей реалізації) [8].

З метою забезпечення фінансово-економічної безпеки на малому підприємстві розроблений фінансово-економічний механізм, який є складовою частиною механізму управління діяльністю підприємства та який відображає взаємозв'язок і взаємодію між окремими процесами господарської та фінансової діяльності (рис. 1).

Основне призначення запропонованого механізму є забезпечення фінансово-економічної безпеки на малому підприємстві полягає у створенні та реалізації відповідних умов, які забезпечують

йому економічну безпеку. Ці умови визначаються виходячи з критеріїв фінансово-економічної безпеки та її рівня і ґрунтуються на результатах моніторингу запропонованих показників. В якості найважливіших умов, які враховуються в структурі механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки малого підприємства, повинні бути: мінімізація витрат підприємства, адаптація до нововведень і розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку. Звісно ж, що саме ці умови здатні надати найбільш істотний вплив на формування прибутку підприємства, забезпечивши тим самим його фінансово-економічну безпеку.

Висновки з даного дослідження і перспективи

Отже, поняття фінансово-економічної безпеки малого підприємства є складним і потребує комплексного системного підходу до розуміння його сутності та створення ефективної системи управління. Економічний зміст поняття «фінансово-економічної безпеки малого підприємства» обумовлює застосування комплексного підходу до формування та реалізації фінансово-економічної безпеки малого підприємства, яка має бути спрямована на захист інтересів власників малого підприємства в процесі його фінансово-господарської діяльності. З метою забезпечення фінансово-економічної безпеки на малому підприємстві запропоновано фінансово-економічний механізм, який є складовою частиною механізму управління діяльністю підприємства та який відображає взаємозв'язок і взаємодію між окремими процесами господарської та фінансової діяльності

Рис. 1. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки малого підприємства

Список літератури:

1. Бондаренко О.О. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти [Електронний ресурс] / Бондаренко О.О., Сушецький В.А. // Ефективна економіка. – 2014. – № 10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3580>.
2. Вергун А.М. Діагностика рівня фінансово-економічної безпеки підприємства // Вергун А.М., Савченко М.М., Тарасенко І.О. // Международный научный журнал. – 2015. – № 2. – С. 23-26.
3. Економічна безпека: [навч. посіб.] / З. Варналій [та ін.]; ред. З. Варналій. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
4. Кириченко О.А. Некоторые критерии оценки экономической безопасности предприятия // Инвестиции: практика и опыт. – 2012. – № 23. – С. 22-24.
5. Коваленко Д.І. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Коваленко Д.І., Легка А.О. // International Scientific Journal. – 2015. – № 8. – С. 118-122.
6. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
7. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко. – Львів, 2011. – 380 с.
8. Подольчак Н.Ю. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник / Н.Ю. Подольчак, В.Я. Карковська. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 268 с.
9. Судакова О.И. Формирование системы управления экономической безопасностью предпринимательства / О.И. Судакова // Экономика: проблемы теории и практики: сб. науч. трудов. – Вып. 231: в 9 т. – Днепропетровск: ДНУ, 2012. – Т. 8. – С. 165-171.
10. Якубенко Ю.Л. Сутність фінансово-економічної безпеки малих підприємств / Якубенко Ю.Л., Стрижак Я.І. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – Вип. 5(05). – С. 219-223.

Бондарчук Н.В., Педько А.С.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

**ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ
КАК ЗАЛОГ РАЗВИТИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИЯТИЯ****Аннотация**

В статье проведен контент-анализ понятия «финансово-экономическая безопасность». Обоснована необходимость системного подхода к формированию системы финансово-экономической безопасности предприятия, которая должна быть направлена на защиту интересов владельцев и работающих. В процессе проведенного исследования разработан механизм обеспечения финансово-экономической безопасности, который является составной частью механизма управления деятельностью предприятия, отражает взаимосвязь и взаимодействие между отдельными процессами хозяйственной, а также финансовой деятельности. Основное назначение предложенного механизма заключается в создании и реализации соответствующих условий, обеспечивающих экономическую безопасность предприятия.

Ключевые слова: малое предприятие, финансово-экономическая безопасность, механизм обеспечения финансово-экономической безопасности предприятия.

Bondarchuk N.V., Pedko A.S.

Dnipro State Agrarian and Economics University

**FINANCIAL AND ECONOMIC SAFETY
AS A SMOOTH ENTERPRISE DEVELOPMENT PLAN****Summary**

The article contains a content analysis of the concept of "financial and economic security." The necessity of a systematic approach to the formation of a system of financial and economic security of an enterprise, which should be aimed at protecting the interests of the owners and employees, is substantiated. In the process of the study, a mechanism has been developed to ensure financial and economic security, which is an integral part of the mechanism for managing the activities of an enterprise, reflecting the interconnection and interaction between individual business processes, as well as financial activities. The main purpose of the proposed mechanism is to create and implement appropriate conditions that ensure the economic security of the enterprise.

Keywords: small enterprise, financial and economic security, mechanism of providing financial and economic security of the enterprise.